

מנהגי ביהמ"ד הישן

דק"ק בערלין

העתקתים עפ"י מה שקבלתי מהראשונים אשר היו לפני

הק' חיים בן לא"א מו"ר מהור"ר אברהם זצ"ל

ביבערפעלד

רב ומ"מ בביהמ"ד הנ"ל.

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ט

בתפלת השחר

אין מפסיקין בין: „ומצאת את לבבו נאמן לפניך“ ל„וכרת עמו הברית“ לבד ביום שיש בו ברית מילה.
אין אומרין ובתורתך כתוב לאמר וכו' בסוף שירת הים סוף ברכת צור ישראל אומר הש"ץ בלחש.
נקדש וכו' ונעריצך וכו' לא יאמרו הצבור אלא דוקא הש"ץ.

פורסין על שמע בכל יום [בחול] ואפילו בימים שיש בהם קריאת התורה (ע' מ"א סי' תכ"ג. סק"ו).
בחזרת התפלה אומר הש"ץ כל ברכת מודים מרישא לסיפא בקול רם ולא כמו שנתפשט מנהג שטות שאומרה כולה בלחש ומתחיל בקול צוחא מן: „הטוב כי לא כלו“ ואילך.
אחר סיום תפלת השחר לומדין משנה אחת כסדר המשניות עם ברטנורא והרב אומר קדיש דרבנן.

בתפלת ערבית

בכל יום חוץ מערבי שבתות ותעניות מתפללין מעריב בזמנה ואין הש"ץ מתעטף בטלית.
אחר עלינו וק"י אומרים ג' מזמורים הנכתבים בספר ובימים שאומרים תחנון מוסיפין עוד מזמור אחד ככתוב ואומרים ק"י.

בשני וחמשי

אחר חזרת התפלה אומרים בשחרית ובמנחה הוודוי ושלש עשרה מדות. ובימים שא"א בהם תחנון א"א אותם. וכן בימים שיש בהם סליחות אין אומרים אותם בשחרית ובתעניות גם במנחה א"א.

אומרים השני א"א הנדפסים בסדורים.

בשנות הענור אומרים בחמישי של כל שבוע של שוכביים
ת"ת הסליחות נמנהג פולין. ואם חל ט"ו בשבט או ר"ח אדר
ביום ה' מקדימין ליום ב'.

בר"ח

אין חולצין התפילין עד אחר ח"ק קודם תפלת מוסף.
בשנת הענור מוסיפין „ולכפרת פשע" מראשית השנה
ועד אחרית השנה כלומר מר"ח חשון עד ר"ח אלול.
במעריב יום א' של ר"ח מכריזו השמש קודם תפלת ש"ע
„יעלה ויבא".

בשבת

מקבלין שבת [בתפלת המנחה] לכל הפחות ארבעים ואחד
מינוטען וחצי קודם זמן צ"ה.
ברכה אחת מעין שבע [מגן אבות] אומרין אותה בכל ע"ש
אף ביו"ט ואף ביה"כ.
במעריב „וינוחו בה", בשחרית ומוסף „וינוחו בו", במנחה
„וינוחו בם".
בשבתות של ד' פרשיות אין אומרים אב הרחמים וצו"צ
ואין מזכירין הנשמות.
בברכת החדש מסיימין „בזכות תפלת רב".
בשבת הגדול לעולם מפטירין „וערבה" ואפילו (!) כשחל
ע"פ בשבת.
בש"ק פ' ויצא מפטירין ויברח יעקב ובש"ק פ' וישלח
ועמי תלאים.
הפטרת פ' זכור וחזון ומרכבה ביום א' של שבועות אומר
הרב.
יו"ט לפני השבת או בשבת א"א פרק במה מדליקין אבל
בשבת חוה"מ אומרין.

בימים טובים

ביום א' של פסח מכריזו השמש קודם תפלת מוסף בלחש
„משיב הרוח ומוריד הטל" ומפסיקין מיד מלומר משיב הרוח.

וכ"כ בשמיני עצרת מכריו, משיב הרוח ומוריד הגשם" ומיד מתחילין לומר מ"ה.

בחוה"מ חולצין הקהל התפילין מיד אחר הקדושה של שחרית והש"ץ אחר גמר חזרת הש"ע לבד ביום א' של חוה"מ פסח שקורין בו „קדש ליי" וגו' שאין חולצין עד קריאת „והקרבתם" וגו'.

ביו"ט שחל במוצאי שבת מכריו השמש „ותודיענו".

בימי הספירה מכריו „ספירת העומר".

בהוש"ר אומרים פסוקי דזמרה של שבת אבל א"א נשמת.

בשמיני עצרת מוסיפין בשחרית מזמור למנצח על השמינית

(תלים י"ב).

ביום שמחת התורה כהנים נושאים כפיהם בתפלת השחר.

בליל שה"ת מוציאין כל הספרים שבהיכל ומקיפין את

הבימה ג' פעמים, ואח"כ מכניסין כל הספרים לאה"ק חוץ

מאותן השלשה שיקראו בהם למחר. ופותחין ספר א' מהג'

וקורין בו „נדבות" היינו פרשיות של ברכה מחמשה חומשי

תורה ואלו הם:

בראשית א' כח—לא. מ"ח יד—טז.

שמות ט"ו כ—כו.

ויקרא כ"ו ג—ט.

במדבר ו' כב—כו.

דברים ז' יב—טז. כ"ח א—ו. [ובעת הצורך קורין עוד

בדברים ו' ד—ט. וזאת הברכה].

ט' באב

בליל ט' באב אחר קדיש תתקבי מכבין כל הנרות הדולקים

חוץ מנר אחד שעל הבימה וביד כל אחד נותנין נר קטן של

שעוה להאיר החשכה.

כשחל ט"ב בשבת מכריו השמש בסיום התפלה, דברים

שבצנעה נוהג".

חדש אלול וימים הנוראים

אומרים מזמור „אורי וישעי" (תלים כ"ז) מיום ב' דר"ח

אלו עד מנחה של הושע"ר גם במעריב של שבת ושל מו"ש
ושל יו"ט.

בכל חדש אלול מיום ב' דר"ח ואילך אומרים בכל יום
מימות החול אחר סיום תפלת השחר תהלים דבר יום ביומך
עד יום שלפני ער"ה ואחר סיום כל ספר וספר אומרים היה
רצון וכשמגיעין להמלות „ותמהר ותחיש לגאלנו“ פותח הגבאי
הארון עד סוף י"ג מדות.

סדר התקיעות בר"ה כך הוא: תוקעין תשר"ת תש"ת
תר"ת במלכיות וכ"כ בזכרונות ושופרות. [ומכח זה אומרים
„בארשת" לעולם „לקול תרועתנו"] ומיד אחר סיום הש"ע
קודם קדיש תתקבל תוקעין שלשים קולות ועשרה קולות קודם
מזמור „אורי וישעי“.

„חיות ואש" אומרים באמצע הקדושה כמנהג הקדמונים.
בברכת זכרונות אומרים ועקדת יצחק לזרעו של יעקב
היום ברחמים תזכר.

אחר תפלת מוסף ביוה"כ אומרים שיר של יום ומזמור
לדוד ד' אורי וק"י.

במחרת מוצאי יוה"כ משכימין לביה"כ כבימי הסליחות.

בחנוכה

מדליקין נרות ש" חנוכה אחר ש"ע של מנחה קודם עלינו.
ובערבי שבתות שבתוך ימי החנוכה מדליק השמש הנרות
שלשה רביעי שעה קודם צ"ה בלא ברכה ואין מתפללין מנחה
בצבור ומתחילין ב"לכו ערננה".

בשחרית של כל יום מוסיפין לומר מזמור שיר חנכת הבית
(תלים ל') אחר שיר של יום.

בפורים

אומרים זמן בקריאת המגילה שחרית.
בשחרית מוסיפין לומר מזמור על אילת השחר (תלים כ"ב).

מנהגי קדיש וב"מ

הגבאים ישגיחו שלא יאמרו שנים כאחד ק"י.

הקדיש שלאחר מזמור שיר של יום אומרה הרב לזכות
נשמות החברים שנדבו נדבות בעד קיום ביהמ"ד וגם כל
החיובים נדחים מפניו. וכן ג"כ המנהג בקדיש שלאחר מזמור
שיר של יום השבת.

מנחמין את האבל ב"מ בע"ש קודם ברכו.
אבל ב"מ לא ירד לפני התיבה ביומי דפגרי ומכ"ש
בשבתות ויו"ט חוץ ממעריב של ר"ח.

כלל ופרט

אין אומרים יוצרות ופיוטים לבד מטל וגשם בפסח וש"ע
ואזהרת ביום ב' של שבועות ומוספים בפרשת שקלים ופרשת
החדש ויוצרות בפורים.

פסח שני לא מקרי מועד ואומרים בו תחנון.

בראשית

לך לך	נח	בראשית	
ויאמר	אלה תולדת	בראשית עד יום שלישי	כהן
ויהי כבא	ויאמר ד'	ויאמר	לוי
וגם ללוט	ויהי המבול	אלה תולדות עד הוא פרת	שלשי
ויהי בימי	וידבר א' עד לא ישבתו	ויקח עד הוא שמו	רביעי
ויאמר מלך	ויברך	ויקרא עד וילבשם	חמשי
ויאמר אליו	ויאמר א'	ויאמר ד'	ששי
והקמותי	ויהיו	ויקח לו למך	שביעי
ויאמר א' אבל	ויהי כל הארץ	ויחי מתושבה	אחרון
ואברהם בן תשעים	ויקח אברם	וירא ד'	מפטיר

תולדת	חיי שרה	וירא	
ואלה	ויהיו	וירא	כהן
וישב יצחק	ויקם	וד' אמר המכסה	לוי
ויגדל	ויקח העבד	ויבאו	שלשי
ויעל משם	ויאמר ברוך	ויאמר אליו הנה	רביעי
ויעש להם	ויאמר עבד אברהם אנכי	ואברהם בן	חמשי
ויאמר אתה זה	ויוצא	ויהי בעת	ששי
כשמע עשו	ויסף אברהם	ויהי אחר	שביעי
וישלח יצחק	ואלה תלדת ישמעאל	ויבאו אל המקום	אחרון
וירא עשו	אלה הם	ויהי אחרי	מפטיר

בראשית

וישב	וישלח	ויצא	
וישב	וישלח	ויצא	כהן
וילכו אחיו	וילך	וישא יעקב	לוי
ויהי כאשר בא	ויקרא יעקב	ויאהב	שלשי
ויהי בעת ההיא	ותגשן	וילך ראובן	רביעי
ויוסף הורד	ותצא דינה	ויאמר נקבה	חמשי
ויהיאחר הדברי' האלה ותשא	ואת הארץ	ויקם יעקב	ששי
ויהיאחר הדברי' האלה חטאו	ואלה תלדת עשו	ויען לבן	שביעי
ויספר שר	אלה בני שעיר	ויאמר לבן הגל	אחרון
ויהי ביום	ואלה שמות	וישכם	מפטיר

ויחי	ויגש	בקיץ	
ויחי	ויגש	ויהי	כהן
ועיני	ויאמר יוסף אל אחיו אני	ויאמר פרעה אל יוסף חלום	לוי
וירא יוסף כי	ועתה	ויאמר פרעה אל יוסף אחרי	שלשי
ויקרא יעקב	ואתה צויתה	ותכלינה	רביעי
גד	ויאמר ישראל רב	אם כנים	חמשי
בנימין	ואלה שמות	וירא יוסף	ששי
וישאו אתו בניו	ואת יהודה	וימהר יוסף	שביעי
ועתה	וישב יוסף	ויצו את אשר	אחרון
וירא יוסף לאפרים	ויאמרו החיתנו	ויאמר להם יוסף	מפטיר

שמות

שמות	וארא	בא
כהן	וידבר	ויאמר
לוי	אלה ראשי	ויאמר...נטה ידך ... בארבה
שלשי	וידברד'...אניד'	ויקרא פרעה
רביעי	ויאמר ד' ... כי ידבר	ויאמר משה כה
חמשי	וסרו	ויקרא משה
ששי	ושמתי	ויהי בחצי
שביעי	עודך	ויאמר ד' ... זאת חקת הפסח
אחרון	וישלח פרעה	וידבר ... קדש
מפטיר	ויצא	והיה כי ישאלך

משפטים	יתרו	בשלח
כהן	וישמע	ויהי בשלח
לוי	ויהי ממחרת	וירדפו
שלשי	וישמע	ויאמר..מהתצעק
רביעי	בחדש	ויאמר..נטה את ידך
חמשי	ויבא משה ויקרא	ויבאו
ששי	וירד משה מן ההר	וידבר ד'... שמעתי
שביעי	וירד ד'	ויקראו בית ישראל
אחרון	וכל העם	ויסעו
מפטיר	ויאמר כה..תאמר	ויאמר ... כתב

שמות

כי תשא	תצוה	תרומה	
וידבר	ואתה	וידבר	כהן
ויתן	ועשית משבצות	ועשית כפרת	לוי
ויאמר משה ... ראה	ועשית את מעיל	ועשית מנרת	שלשי
ויאמר ד' ... גם את הדבר	וזה הדבר	ואת המשכן	רביעי
ויאמר ד' ... פסל	ולקחת	ועשית את הקרשים	חמשי
ויאמר הנה	ובגדי הקדש	ועשית פרכת	ששי
את חג	וזה אשר תעשה	ועשית את המזבח	שביעי
ויאמר ד' ... כתב	ועשית מזבח	ועשית את חצר	אחרון
ויכל	ובהעלת	כל עמודי	מפטיר

ויקהל פקודי	פקודי	ויקהל	
ויקהל	אלה פקודי	ויקהל	כהן
ויאמר משה...ראו	ויעש את האפד	ויבאו	לוי
ויעש את המנרה	ויעש את החשן	ויאמר משה...ראו	שלשי
ויעש את המזבח	ויעש את מעיל	ויעשו כל	רביעי
ויעש את האפד	ויביאו	ויעש את הקרשים	חמשי
ויעש את מעיל	וידבר	ויעש בצלאל	ששי
וידבר	ויהי בחדש	ויעש את המנרה	שביעי
ויהי בחדש	וישם את מסך	ויעש את מזבח	אחרון
ויכס	ויכס	ומסך	מפטיר

ויקרא

שמיני	צו	ויקרא	
ויהי	וידבר ... צו	ויקרא	כהן
ויקרב	וידבר... זה קרבן	ואם מן העוף	לוי
ותצא	וזאת תורת האשם	ואם-מנחת מרחשת	שלשי
וידבר ... קחו	וזאת תורת זבח השלמים	ואם זבח	רביעי
ואת שעיר	וידבר ... קח	ואם מן הצאן	חמשי
וידבר ... דברו	ויגש	ואם עז	ששי
את אלה מהם	ויקרב	וידבר... נפש כי תחטא	שביעי
וכל כלי חרש	ויקח	ואם כבש	אחרון
כי אני	ומפתח	או מכל	מפטיר

תזריע מצורע	מצורע	תזריע	
וידבר	וידבר	וידבר	כהן
או בשר	ושחט את הכבש	וראה הכהן אתו ביום השביעי	לוי
ואיש כי ימרט	וראה את הנגע והנה	ובשר כי יהיה	שלשי
וראה הכהן אחרי	ולקח לחטא	או בשר	רביעי
ושחט את הכבש	זאת התורה	ואיש או אשה	חמשי
וראה את הנגע והנה	וידבר ... דברו	ואם פשה	ששי
זאת התורה	ואיש כי תצא	ואיש כי ימרט	שביעי
ואיש כי תצא	וביום השמיני	וראה הכהן אחרי	אחרון
והזרתם	והזרתם	ואם תראה	מפטיר

ויקרא

אחרי קדושים	קדושים	אחרי	
וידבר	וידבר	וידבר	כהן
ואת חלב	לא תעשו	ויצא	לוי
ואליהם תאמר	את חקותי	ואת חלב	שלשי
ואת זכר	לא תאכלו על הדם	שבת שבתון	רביעי
לא תעשו	וכי יגור	וידבר...דבר אל אהרן	חמשי
לא תאכלו	וידבר...ואל בני	ואלהם תאמר	ששי
ושמרתם	ושמרתם	איש איש אל כל	שביעי
ולא תלכו	ולא תלכו	ואת זכר	אחרון
והבדלתם	והבדלתם	ולא תקיא	מפטיר

בהר בחקתי	בחקתי	בהר	אמור	
וידבר	אם	וידבר	ויאמר	כהן
ונתנה	ונתתי	וספרת	וידבר ... דבר איש מזרעך	לוי
ואיש כי ימכר	ואכלתם	וכי תמכרו	וידבר..דבר.. איש איש	שלשי
ועבדך ואמתך	וידבר.דבר ..איש כי	ונתנה	וידבר..דבר.. מועדי	רביעי
ואכלתם	ואם כל בהמה	ואיש כי ימכר	וספרתם	חמשי
וידבר..דבר.. איש כי	ואם משדה	וערי הלויים	וידבר..דבר.. בחדש	ששי
ואם משדה	אך בכר	ועבדך ואמתך	וידבר..דבר.. בחמשה עשר	שביעי
אך בכור	כל חרם	וחשב	וידבר..צו	אחרון
וכל מעשר	וכל מעשר	כי לי	ומכה	מפטיר

במדבר

בהעלתך	נשא	במדבר	
וידבר	וידבר	וידבר	כהן
ואחרי כן	בני מררי	ויהיו	לוי
וידבר .. ויעש	וידבר .. צו	וידבר ... איש על דגלו	שלשי
וביום	וידבר .. איש כי תשטה	ואגה תולדת	רביעי
וידבר .. עשה לך	ויהי ביום	וידבר .. פקד	חמשי
ויהי בשנה	ביום הששי	ויאמר ד'	ששי
ויאמר משה לחבב	ביום עשתי	וידבר .. נשא	שביעי
ויאסף	זאת חנכת	ופרשו	אחרון
ויאמר	כל הבקר	וידבר .. אל	מפטיר

חקת	קרח	שלה לך	
וידבר	ויקח	וידבר	כהן
ולקח אזוב	אף לא	ויעלו	לוי
וידבר .. קח	וידבר ... הבדלו	אם חפץ	שלשי
וישלח משה	וידבר ... הרמו	ואולם חי	רביעי
ויסעו מקדש	וידבר..דבר..וקח	וידבר .. עד מתי	חמשי
ויסעו בני ישראל	ויאמר ד'...השב	וידבר משה את הדברים האלה	ששי
וישח ישראל	כל פטר	וכי תעשה	שביעי
וישלח משה לרגל	ולבני	וידבר ... בבאכם	אחרון
ויאמר ד'	ואמרת	ויאמר	מפטיר

במדבר

פינחס	חקת בלק	בלק	
וידבר	וידבר	וירא	כהן
ראובן	וידבר ... קח	ויקם בלעם ... ויאמר	לוי
וידבר ... לאלה	ויסעו מקדש	ויקם בלעם ... ויחבש	שלשי
ויאמר ... כן	וישלח ישראל	וילך בלעם	רביעי
וידבר ... צו	ויקם בלעם ... ויאמר	ויאמר אליו	חמשי
ובחדש הראשון	וילך בלעם	ויאמר בלק	ששי
ובחמשה עשר	ויאמר בלק	ועתה	שביעי
וביום הששי	וירד	וירד מיעקב	אחרון
ביום השמיני	וירא	וירא פינחס	מפטיר

מטות מסעי	מסעי	מטות	
וידבר	אלה	וידבר	כהן
ויצאו	ויסעו מים סוף	וידבר ... נקם	לוי
ומקנה	וידבר ... בערבת מואב ... דבר	ויצאו	שלשי
ויאמר אליהם	וידבר ... אלה שמות	ויאמר ... שא	רביעי
וידבר ... דבר	וידבר ... צו	וממחצית	חמשי
וידבר ... אלה שמות	וידבר ... דבר ... והקרייתם	ומקנה	ששי
וידבר..והקרייתם	ויקרבו	ויאמר אליהם	שביעי
ויקרבו	זה הדבר ... לבנות צלפחד	נחנו	אחרון
ותהיינה	ותהיינה	וילכו בני	מפטיר

דברים

עקב	זאתחנן	דברים	
והיה	זאתחנן	אלה	כהן
השמר לך	ראה	ד' א' אבותיכם	לוי
אל תאמר	אז יבדיל	ותקרבוך	שלשי
בעת ההיא	ויקרא	וטפכם	רביעי
ועתה ישראל	את הדברים	ויאמר ... אלי	חמשי
ואהבת... ושמרת	שמע	ויאמר ... ראה	ששי
כי הארץ	והיה כי יביאך	ונפן	שביעי
והיה אם שמע	כי יביאך	ולמכיר	אחרון
כי אם שמר	וידעת	עד אשר	מפטיר

כי תצא	שפטים	ראה	
כי תצא	שפטים	ראה	כהן
וכי יהיה	כי תבא	והיה המקום	לוי
כי תבנה	לא יהיה	כי יכרית	שלשי
לא תתעב	וכי יבא	בנים אתם	רביעי
כי תבא	כי הגויים	עשר תעשר	חמשי
כי יקח	לא תסיג	מקץ	ששי
לא תעשק	ודברו השטרים	כל הבכור	שביעי
כי תחבט	כי תקרב	שבעה שבעת	אחרון
זכור	וענו	חג הסכת	מפטיר

דברים

וילך	נצבים	כי תבא	
וילך	אתם	והיה	כהן
ועשה	למען	כי תכלה	לוי
ויקרא	כי אתם	היום הזה	שלשי
ויצו	והיה כי יבאו	ויצו... ווקני	רביעי
ויאמר... הן	ונתן	והיה בעברכם	המשי
כי אביאנו	כי המצוה	ויצו... את העם	ששי
ויהי ככלות	ראה	יתן	שביעי
—	—	ויקרא	אחרון
הקהילו	ראה	ותבאו	מפטיר

	האזינו	נצבים וילך	
	האזינו	אתם	כהן
	זכר	והיה כי	לוי
	ירכיבהו	ונתן	שלשי
	וירא ד'	ראה	רביעי
	לוא	ויקרא	חמשי
	כי ידין	ויצו	ששי
	ויבא משה	ויאמר... הן	שביעי
	—	כי אביאנו	אחרון
	וידבר... עלה	הקהילו	מפטיר